

Мирјана М. Чутовић
Универзитет у Крагујевцу
Учитељски факултет Ужице

ЕЛЕМЕНТИ ПОУКЕ У ПЕСНИЧКОЈ ЗБИРЦИ *НЕИЗБЕЖНО* МИОМИРА МИЛИНКОВИЋА

(Миомир Милинковић, *Неизбежно*, Издавачка кућа „Арте”, Београд, 2015)

Професор Милинковић је доказани књижевни теоретичар, критичар, песник, прозни писац за децу и одрасле. Аутор је бројних критика и стручних књига о дечјој поезији, састављач антологије српске поезије за децу, у којој је на једном месту сакупио поезију од великог значаја за развој српске књижевности за децу. Његов стваралачки опус чине бројна дела различитог литерарног садржаја, а свако од тих дела завређује велику пажњу широке читалачке публике. Милинковић настоји да лепо исписаним речима сажето изрази снагу свога ума и стање своје душе¹, што је илустративно показао у песничким збиркама *Травка вечности* (2001), *Бисџиро око* (2003), *Краљевство за дејинство* (2009), *Лети у свети* (2010), *Писмо јалеку* (2011), *Корак даље* (2012), *Песма и дејше* (2013), у романима *Воденица код три јарца* (2013) и *С оне стране дује* (2014) и у збиркама приповедака, *Каиџанац* (1988) и *Корак до неба* (2015).

У песничкој збирци *Неизбежно*², Милинковић у средиште интересовања ставља детињство, које је, као што рече и песник Слободан Станишић „чаробно клупко што се врло брзо одмота у свилен конач успомена које памтимо целог живота”. Аутор разуме дечје бриге, дели са њима радост и тугу и својим стиховима помаже деци да лакше преброде недаће које их прате кроз детињство. Лепоту детињства као једног од најважнијих периода живота у одрастању, сваки човек спозна тек када одрасте и зато тај свет и то доба ка-

---

¹„Све што је лепо речено и моја је мисао, говорио је један древни грчки филозоф, међутим оно што је при том имао на уму јесте да смо сви ми уживаоци заједничких плодова човечанства. Све што је добро и умно срочено, одиста припада свима; али да бисмо били достојни баштиници уметности неопходно је да је што боље упознамо и, што је најважније, да је користимо на даљу своју добробит“ (Богдановић 1999: 5).

²Миомир Милинковић (2015). *Неизбежно*. Београд: „Арте”

сније, у својим мислима, радо призива и враћа му се у својеврсном позиву на игру. И сам аутор у својим критичко-теоријским радовима истиче да „деца нерадо прихватају обрасце поучителности, нарочито ако су дати изван игре, хумора, нонсенса и маште” (Милинковић, 2008). Међутим књижевно дело „се не сме свести на упрошћене облике игре – ако преферира на епитет уметничког, оно у својој структури мора поседовати спољашњу и унутрашњу лепоту, а то значи – конкретан садржај и феномен опште лепоте” (Милинковић, 2008). Својим стиховима, који су естетски креативни а упућени најмлађем узрасту читалачке публике, у збирци песама *Неизбежно* представио се као аутор који изузетно познаје уметничку лепоту стиха и законе дечје поезије, која је по речима Тихомира Петровића „у супротстављању света стварности и измишљеног света и у исто време у њиховој чудној и нераздвојивој помешаности” (Петровић, 2015).

Смисао литературе за децу је, као и сваке уметности, пружање естетског задовољства. У односу на одрасле, деца су богатија духом; она посредством маште стижу до свега што желе, а што у стварности немају. Значајна одлика збирке песама *Неизбежно* је богатство стила и језика. Милинковић узима обичне, свакодневне, познате речи, па их вешто ниже у течан и кратак стих. Свакодневица детета која подразумева несташлуке, прве љубавне симпатије, јаку жељу за сазнањем, за упознавањем других и себе, као и откривање закона природе, доминантна је мотивска и естетска компонента ове збирке. Песник покушава да приближи деци животну срећу и радост одрастања са свим животним искушењима, и тајнама. Он и о једноставним, свакодневно употребним предметима, ствара занимљиве асоцијације које успешно претаче у стихове. Песме које се налазе у збирци су блиске и пријемчиве афинитету и интересовању малих читалаца. Збирку чине 53 песме распоређене у шест циклуса: *Ти и ја*, *Рујалица*, *Машћали су*, *Чудне речи*, *Пишања* и *Круї*.

У првом циклусу налази се седам једноставних али тематски врло разноврсних песама у којима Милинковић искрено и спонтано остварује исходиште у „лепоти емотивних немира и дражи пубертетских година” (Ђокић 2015: 85). У песмама „Пола ти а пола ја”, „Неизбежно”, „Фрка”, „Душка”, „Сто пута”, „Ана”, деца имају велике недоумице и тајне које касније бледе, или се заборављају, али Андрићеве речи нас подсећају да „готово сваки човек носи своју тајну” (Андрић 2002: 135). У овом циклусу су песме које говоре о првим младалачким немирима, скривеним погледима, кратким писмима која понекад и не стигну до онога коме су била упућена. Ауторови уверљиви и сликовити стихови говоре да је љубав бескрајна тајна и да нема ничега што би је могло објаснити. У песмама овог циклуса, по речима Томислава Ђокића, рецензента збирке, „Милинковић следи, донекле, линију антићевске лирике, коју освежава акордима личног сензибилитета” (Ђокић 2015: 85).

Ойкуг у мени ѿвој ока йлам?

А њојлед ми крадеш, нежно,

Не скривај њајну у оку њавом

Нек њајна њвоја буде и моја;

(Милинковић 2015: 7)

Песма *Неизбежно* говори о неизбежности првих младалачких осећања, случајних или намерних сусрета и погледа, некад стидљивих, а понекад неизбежно јасних, јер „очи су огледало душе” у којем се може прочитати узбуркано стање и унутрашњи немир.

*Измичеш ми неизбежно
Ти насјављаи гаље журно*

Сијуран сам, засијурно –

Ја ње волим неизбежно!

(Милинковић 2015: 8)

Други циклус под називом *Рујалица*, садржи девет песама: „Стонога”, „Птица ругалица”, „Јеж неизбеж”, „Није знао”, „Пас и кућа”, „Пуж голаћ”, „Ћуран Ћира”, „Ценарика”, „Изгубљена ципелица”. Пас и кућа је позната прича, вешто преточена у стихове. Ова песма би се могла упоредити са басном „Цврчак и мрав”. Разлика је у томе што цврчак за време лета није размишљао о храни, док је пас размишљао о кући, али без конкретног резултата. То се односи на све оне који стално греше и заклињу се да им се то више неће догодити. Људски немар доводи до тога да исти проблем остаје нерешен и тако у недоглед.

*Решио њас кућу да ѡради
На своме делу данима ради*
-----

*– Мећава ѡреѡи, без дилеме,
За ѡрадњу куће, није време!*
-----

*Кад ѡрану сунце, дође ѡролеће,
Пас се ливагом зеленом шеће.*

*– Како ми ово ѡрија за ѡлућа,
Сијаву најољу, ѡија ће ми кућа!*

(Милинковић 2015: 22).

У песми „Ћуран Ћира” песник кроз лик ѡурке говори о томе како незнање једноставно исплива на површину. Песма говори о томе да они који мало знају, често самоуверено наступају, истичући своје „знање” у први план. Када су се ѡурке изјасниле да ни много „отменије” ѡурке не знају колико је два и два, огласила се једна гуска:

*Пишање је јако лако,
Зна ја цео јушчи сви;
Два и два – јесу њеи!*

(Милинковић 2015: 24)

По речима Ђокића „ова песма је блиставо духовита и достојна је да уђе у антологију, састављену по најстрожим критеријумима поетике” (Ђокић 2015: 87).

Трећи циклус, под насловом *Машинали су*, обухвата једанаест песама. У песми „Календар”, који је систем за мерење времена, песник се нашалио на рачун ученика. Тачно им је означио датум када почиње нова школска година, а са њом и нове обавезе. Безбрижно лето је прошло – плаже, планинарење, купање на чистим рекама и морима, фудбал и остале летње игарије. Почињу обавезе које захтевају више времена, тако да им једино преостаје да се радују јуну када поново почињу безбрижни дани. У песми „Брада” песник приказује познате личности и обичне људе који воле да носе браду. Брада овде није симбол моћи и угледа, већ њихових заслуга и знања. За Ђокића ова песма представља „својеврсну занимљиву причу, саткану филигранском стилском шетњом кроз историју са гномском поруком” (Ђокић 2015: 88).

*Брада нарасла, њамеи не донела!
(Милинковић 2015: 34)*

Шаљивом песмом „Последње вести” песник говори о „ђурану, три гуске и једној креји” који постају „студенти неког факултета”, о заједничком дружењу лисице и кока, о победи кишне глисте на једном кросу. *Четири лисџе* желе „нову цесту да направе”. У песми „Чудо” песник се чуди гускама које су „обукле панталоне уске” и што је тетка Мира ставила корпу уместо шешира. Мишеви безбрижно шетају и „купују” играчке по маркетима, јер мачке „преду” наопачке. Не да само мачке „преду” наопачке, већ и многи други „преду” наопачке, па ће морати да прође време да сви „преду” у једном смеру. Већина песама овог циклуса написана је у намери да малог читаоца насмеје и обрадује.

*А на царски њрон,
Засео сџари слон
(Милинковић 2015: 41)*

У песми „Криво дрво”, на углађен начин се говори о бахатости скоројевића који су обули ципеле на „све четири” ноге и тако наступају да застраше околину. Међутим, дрво нема никакав проблем са собом и стоји на месту које

му је природа одредила. Када се „слон” саплео о дрво био је изразито љут, док му дрво није дало савет:

*Не треба да будеш на мене љуџи,
Већ да изабереш неки бољи џуџи*
(Милинковић 2015: 42)

У четвртном циклусу, *Чудне речи*, након песме „Брзошиш” и „Чудни ђаци” следи песма „Баш ми прија” у којој песник асоцира доба детињства када нам је све пријало: пролазак поред ароније, бораније, ходање испод плавог неба, звезда које својим сјајем обасипају топли дом, да би у снажној поенти маркирао њен идејни слој:

*Где ме чека
Мамин зајрљај*
(Милинковић 2015: 50)

Песма „Лет – дамбо-цет” је духовит лирски модел који подсећа на Нојеву барку, с тим што путници стижу право са Гугла. Ту су представници домаћих животиња, потом пуж, јеж и по која птица. Путници овог лета, за разлику од барке су слова, зарези, цртице и тачке, заиста чудни путници. Поред песама „Ђердап”, „Растем”, „Ковач” и „Седмица”, четврти циклус обележила је и песма под називом „Ескимима” у којој фока открива тајну која говори о томе зашто су на северном полу сви медведи бели.

*Овде су редом
Сви медведи бели
Чекајући леџо
Давно осегели!*
(Милинковић 2015: 56)

У петом циклусу под називом *Пиџања*, „Слон и глиста” су се нашли у неравноправном дуелу.

*Еј, слоне, слоне џромова му џирисџа,
Зар је џако џесна ова равна џисџа?*
(Милинковић 2015: 62)

У песми „Немир” песник, осликавајући садашњицу, у дубини својих размишљања критикује свет одраслих. Родитељи су преокупирани обавезама и стрепњом за егзистенцију своје породице или трком за новцем и положајем. Одвајају мало времена које би посветили својој деци, која су једино благо које имају. На постављена питања, дете од оца није добило одговоре,

што указује на то да отац није ни чуо питања јер је преуморан од обавеза и проблема који га притискају. У овом кратком опису уочљиви су елементи који доприносе визуелном и акустичком оживљавању стварности, али је дата и слика друштвене стварности.

Молим ше, да ми одговориш шаша:

.....
*Шаша је шо млечни џуш, а шаша свемир?
Одговори ми шаша, ошклони ми немир
(Милинковић 2015:63)*

Док „Две патке” на „немирним таласима пливају”, медо је оптерећен сновима о зрелим, слатким крушкама. О томе говори песма „Медо и крушке”, у којој, након прекинутог сна, медо констатује: „Крушке ће родити неизбежно, / Јер их од свега више волим!” (Милинковић 2015: 67). Идејна порука песме „Можеш ли тата” могла би се свести на питање детета: Можеш ли, тата, да ме мање кињиш? Песник овде износи наивно виђење детета које, сходно свом поимању света, реагује на родитељске придике. Деца често нису свесна да их родитељи у најбољој намери упозоравају на опасности које могу да им се догоде. Тек када и сама постану родитељи, можда ће им бити јасно зашто су их родитељи „кињили”. Лирски субјект у песми више пута поставља иста питања и тако маркира идеолошку компоненту стихова.

Познато је да су Милинковићу врло блиске форме народне прозе и поезије које су испеване у забављачком тону, али на децу оне делују на васпитнообразовном и естетском плану. Песма „Седам прутића”, која је „надахнута истоименом народном причом” (Ђокић 2015: 90), такође учи малог реципијента и на делу показује да само слога може сачувати човека од посрнућа, а можда и пропасти.

*Пробао Мића, сшегао зубе,
Ал сной се сломитиш не да
Засишаде мало и би му јасно
Све из очевој њоїледа.
(Милинковић 2015: 69)*

У шестом циклусу, који садржи девет песама, затвара се *Круи* и добија се једна целина која је исказана у збирци песама *Неизбежно*. *Круи* је неизоставна ставка приликом одрастања. Деца мисле да их родитељи спутавају на њиховом путу зрелости. Сва деца макар једном одаберу погрешан пут, док родитељи из сопственог искуства покушавају да их усмере на прави пут како не би много лутала и саплитала се о животне недаће. Могло би се рећи да је ово неравноправна „борба” или, како имамо обичај да кажемо, сукоб генерација. Млади, пуни снаге, жеља, визија, али са мало животног искуства, лако оду на странпутицу са које се теже враћа.

*Они исџо џе исџо
Врџим се у круџ,
Пуџ моџ одрасџања
Сувише је дуџ*

(Милинковић 2015: 82).

ЗАКЉУЧАК

Поезија је сама по себи предмет уживања, али исто тако и предмет сазнавања јер младој читалачкој публици проширује видике, богати језик, духовно оплемењује. Миомир Милинковић је књижевни стваралац који брижљиво припрема књижевну грађу и још се мудрије користи том грађом. То умеће се може објаснити талентом спонтаног доживљаја света око себе, или смислом да се визуелне и аудитивне појаве из стварности спонтано уносе у текст. Милинковићеве песме су из животног окружења – стварности. Песник са мало речи каже читаоцу много, што доприноси да га читаоци прихвате и заволе. Оно што посебно плени док читамо збирку песама *Неизбежно* јесте њена једноставност казивања, натопљена фином емоцијом и сликовитошћу психолошких стања. Користећи се богатством имагинације, понире дубоко у расположење младих, тражећи поенту одрастања и даљег тока живљења. Ваља рећи да је код Милинковића поезија испуњена животом, а живот испуњен поезијом. Та прожимања доприносе да се песме читају с посебним задовољством. Милинковић настоји да лепо исписаним речима сажето изрази снагу свога ума и стање своје душе. Свака његова песма садржи обиље људске сензибилности и озбиљности коју одрастао човек може да упути детињству и детету. И поред тога што је пут одрастања трновит, испуњен понекад препрекама, Милинковић у својим песмама деци пружа модел понашања у појединим животним ситуацијама, доказујући да је велики познавалац дечје психологије и педагогије. Из свега наведеног сматрамо да песничка збирка *Неизбежно* представља вредан књижевни допринос књижевности за децу и младе и да ће привући пажњу многих поклоника поезије. Верујемо да ће књига бити радо читана и да ће младог читаоца заинтересовати, забавити и насмејати у исто време.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Андрић (2002): Иво Андрић, *Знакови њоред њуџа*, Сремски Карловци: Каирос.
Богдановић (1999): Жика Богдановић, (предговор), у: *Мала књџа великих мисли*, Приредила и изабрала Светлана Стаменић, Београд: Libretto.

Ђокић (2015): Томислав Ђокић, „Неизбежно или – Молим карту за Цакарту” (поговор), у: М. Милинковић, *Неизбежно*, стр. 85–91, Београд: Арте.

Милинковић (2008): Миомир Милинковић, *Анџолоџија српске њоезије за децу*, Чачак: Легенда.

Милинковић (2015): Миомир Милинковић, *Неизбежно*, Београд: Арте.

Петровић (2015): Тихомир Петровић, Естетске законитости књижевности за децу, *Дејинство*, 1/2015 (XLI) стр. 22–29.